

СТЕНОГРАМА

от

Дискусия на тема "Сивата икономика: Отражение върху развитието на България и мерки за преодоляването на проблемите", проведена на 19 юни 2007 г. в БТА, София

Г-н Данев: Уважаеми дами и господа, уважаеми господа-министри, както каза заместник-министър председателя г-н Калфин ние ще стартирам без да чакаме г-н Пламен Орешарски, който по всяко време може да бъде интересен като дойде. Позволете ми да открия днешната дискусия „Сивата икономика–отражение върху развитието на България и мерки за преодоляване на проблемите”. Днешният форум е част от стартиралата на 2-ри май. инициатива под мотото „Помисли за утре, излез на светло”. Чрез нея представителите на националните медии и на отговорния български бизнес обединиха усилията си за извеждане на сивата икономика на светло. Нашите аргументи за необходимостта от подобна инициатива изложихме подробно на стартиращата пресконференция и в редица публикации в националните медии. За всички тука присъстващи е ясно, че проблем съществува, както и за управляващите, така и за всички граждани на тази страна, че такъв проблем съществува и целта на срещата ни е днес да дефинираме първопричините за съществуването на явлениято и да обсъдим механизми за неговата минимизация. Нямаме амбициозната задача да ликвидираме сивата икономика, но трябва да търсим нейната минимизация. Надяваме се от присъстващите представители на институциите да чуем какви са намеренията на законодателната и изпълнителната власт относно планираните мерки срещу сивата икономика. Убедени сме, че без ясна, осъзната и точно формулирана държавна политика и най-вече политическа воля не може да се очакват сериозни резултати в борбата срещу ерозиращото държавността и икономиката ни явление. Позволете ми да Ви покажа част от предложенията, които са постъпили в сайта „На светло”, който беше знаете лансиран във виртуалното пространство. Г-н Орешарски, не мога да стана да Ви посрещна. Заповядайте!..... Част от механизмите, които са предложени, голяма част от тези механизми подлежат на дискусия. Разбира се, в никакъв случай ние не претендираме, че това са най-добрите механизми, предложени са от икономисти и от различни организации. Преди това искам да съобщя, че към инициативата се включиха вече двата национални признати синдиката КНСБ и КТ Подкрепа, естествено националните институции и Националната агенция за приходите, Генералната инспекция по труда, доста браншови организации, включително Българският форум на бизнесмените, които виждам, че и неговия председател е тука. В тази връзка част от предложенията за механизми ще Ви ги демонстрирам на.....фактически на екрана зад нас.

Първото предложение е възможност за динамично намаление на данъчно-осигурителната тежест като функция на събираемостта на бюджета. Мисля, че един добър пример за подобно решение беше решението на Парламента миналата година с 3% да се намали социално-осигурителната тежест, ако събираемостта на бюджета е значително по-висока от очакванията. Т.е. подобни решения да бъдат направени за всички данъци, ако събираемостта в бюджета е по-висока от предвидената съгласно предварителните прогнози.

Второто предложение е повишаване на минимално осигурителните прагове, те да бъдат пазарноориентирани в това какви работни заплати се търсят от хората, които търсят места в икономиката, тъй като знаем, че има глад за квалифицирана работна ръка .

Трето предложение е да се замени прогресивния данък върху доходите на физическите лица с плосък данък от 10 на сто, както направиха други новоприети в Европейския съюз държави, т.е. България не е изолиран случай. В този случай ние подкрепяме решението, което беше взето на един от коалиционните партньори на неговия конгрес за плоския данък: въвеждане на задължителна регистрация по ДДС на всички стопански субекти, намаляване единната ставка на ДДС при повишена събираемост, но във функция на събираемостта на бюджета(ако няма събираемост, няма да се намалява, ако има съответната събираемост специално на ДДС, перото ДДС като основен приход да се отива към плавно намаление, динамично намаление на данък добавена стойност); динамична

система за промяна на данъчните оценки на недвижимите имоти; функция на пазарните цени и съответно, разбира се, намаление на данъчната ставка, така че да не се блокира капиталовия пазар, т.е. висока данъчна оценка – ниска данъчна ставка, така че плащанията към бюджета да не се увеличават, а част от тези средства, които се въртат на сивия пазар да излязат на светло.

Одобряваме системата на системата за контрол друг пакет от мерки: изграждане на GPRS система за безжична връзка на всички касови апарати за данъчната администрация (например, учудващо е защо в някои предприятия, примерно които знаем, че имат регулярна дейност, няма издаване на данъчни фактури, всички инертни материали, например, да се види защо цял ден работят, а няма данъчни фактури); приватизация на някои данъчни проверки и възлагането им на експерт-счетоводителите, като разбира се актовете остават за Националната агенция за приходите, по този начин да облекчим тяхната работа и да им дадем експертна поддръжка и по този начин бихме могли да разширим екипа, който проверява всички предприятия, тъй като ще има задължителна регистрация по данък добавена стойност, предлага да го има; подобряване координацията между институциите, отговарящи за контрола по спазване на данъчните и други законодателства. Ще дам няколко примера може би тука в това отношение: 23 500 000 000 са кредитите, търговските кредити, 9 000 000 000 са кредитите, жилищните кредити, които са и над 3 000 000 000 към 4 000 000 000 са потребителските кредити; над 98,5% тези кредити се обслужват, ако се огледат доходите на търговските дружества се оказва, че те нямат средства да бъдат обслужвани; или ако се огледат доходите на физическите лица, които са взели кредити се оказва, че те нямат средства за обслужване и не са плащали данъци. Т.е. една връзка между банковата система и данъчната администрация може да позволи да се разкрие голяма част от сивия сектор. Или друг пример – също връзка между държавни институции: когато се приема една сграда се представя количествена сметка за бетона, а и не е ли тя съответните данъчни документи за покупката на този бетон, който иначе няма да се разреши сградата да бъде построена, т.е. връзка между органите, които приемат и дават Акт 15 за експлоатация на сградата, количествата бетон и съответните данъчни документи и оттам веднага връзка с бетонови възли, с инертни материали и с транспорта, който ги превозва. И следващ момент – всички големи камиони са с тахометри. Плащат ли върху тези километри съответния данък добавена стойност? Т.е. хоризонталната връзка между Националната агенция за приходите и другите институции трябва да бъдат силно, бих казал връзката трябва да бъде динамична и постоянна, за да могат да се правят коректни проверки и да се откриват потоците, сивите потоци, които по наша оценка са не по-малко от 35 на 100 в българската икономика. Проверки от банков надзор на всички търговски, жилищни и потребителски кредити имат ли доходи съответните хора да обслужват тези кредити и от къде идват тези доходи.

Следващият раздел, който се предлага е насърчаване на отговорно гражданско поведение. Аз няма да се спирам, за да не се, като че ли винаги тази дискуссия да се деформира за плащанията, некоректните плащания, укритите плащания на работодателите към работниците, а това е най-най-голямата беда в сивата икономика, сивия сектор. Най-голямата беда в сивия сектор е недокументираните търговски сделки в страната ни и включително сделки между физически лица. Там е големият оборот.

Ще премина на следващите, другите механизми, които предлагаме, разбира се, Вие може да ги вземете от сайта „На светло” всички тези предложения. Ние предлагаме и здравното осигуряване по подобие на пенсионното осигуряване да стане 3-стълбово, за да се знае, че този, който плаща получава обслужване, а не сега да бъде размазано в някакъв солидарен фонд; да е ясно, че този, който плаща ще получава и качествено здравно обслужване. Здравното осигуряване на лицата, неможещи да полагат труд да се осъществява от специален бюджетен фонд. Да се сведат до възможния минимум регулаторните режими. Това е, както знаете и директива вече, има виждане на Европейския съюз с 25 на сто до 2012 година да се намалят административните пречки пред бизнеса. Това е виждане на Европейския съюз. Стопанска камара скоро представи едно подобно

изследване, че в България законово са регламентирани 392 режима, а общо се администрират 1934 режима. Ние сме предложили, в момента сме внесли в парламентарните групи предложение с точни текстове в 80 закона, които трябва да се изменят, в които има сблъсък между законовите разпоредби и общата постановка на основополагащия закон „Закона за ограничаване регулиращата роля на държавата”. Надяваме се имаме разбиране от коалиционните партньори, че ще бъдат направени тези законови изменения, които отговарят на европейските виждания. Една може би еретична идея, но тя е взимствана от японски опит: собствениците сами да определят данъчните си оценки на имотите, но държавата и общините да имат право да ги изкупуват на 1,5 от данъчните оценки, които сами са си определили. По този начин ние въвеждаме един вид публично-частно партньорство.

Предлагаме също един възможен механизъм. Предложения за механизми, получени чрез сайта „На светло”. То е може би към г-н Христосков. Отдавна сме го дискутирали, може би с банковата система. Днес сме поканили г-н Искров тука. Всички дължими осигурителни плащания да отиват към една бюджетна сметка с едно платежно нареждане, не с 20 платежни нареждания, а да бъдат разпределяни служебно в НАП. Всеки представя електронен носител, не да се товари бизнеса с излишни работи и с допълнителни банкови разходи, от които банковата система може само да ни прегръща. 23 са мисля, ако не се лъжа параграфите, по които трябва да изпращаме; това са 23 платежни нареждания. Така всички разплащания между търговски дружества да стават по банков път. Ние бяхме издигнали една идея заедно със Съюза на бизнессредите да бъдат не повече от 10 000 кешовите плащания, но ние смятаме, че бихме могли да бъдат всички плащания между търговски дружества да бъдат по банков път, като се инсталират посттерминали във всички стопански обекти. Всяко възнаграждение – месечно, седмично, премии, може да се изплаща задължително чрез избираема от работодателя банка в селищата с банкови клонове, което не представлява проблем. Периодично да се анкетират анонимно служителите за констатиране и избягване на нарушения. Малко статистика: досега са получени 88 сигнала за нарушаване на трудовото законодателство. Добре работим с Националната агенция по приходите и с Главна инспекция по труда. Вървят проверки по тези сигнали. Стартира се, като че ли това, което искаме да станем – да има обществено звучене на тази битка със сивата икономика и да се знае, че всеки български гражданин е част от битката със сивата икономика, защото тя деформира не само доходите, тя намалява работните места в страната ни и намалява цялата конкурентноспособност на икономиката ни. Почти няма икономическа сфера, която да не е засегната от влиянието на сивата икономика. Това е по броя на сигналите, не е оценка в кой сектор има най-голяма част сив сектор.

Регионалното разпределение е нормално, тъй като в София има най-много предприятия. Не знам дали знаете, че 65 на 100 от регистрираните предприятия са в София, с 23% на второ място е Пловдив, т.е. ние имаме един икономически протуберанс, какъвто е София, който до някъде е събрал, като че ли икономическата мощ на страната ни. Подобни явления има, разбира се, и в други страни на Европейския съюз. Една Унгария, една Чехия, така че ние не сме никакви изключения. Проверките са направени. Вече Националната агенция за приходите има 52 сигнала, Главната инспекция досега е приключила някои от сигналите, така че крайния срок на тези сигнали, така както сме си говорили с г-жа Мургина (извинявайте че се обръщам към нея, но защото е дама към нея с предимство, освен поста, който заема). На 29.06. ще бъдат окончателно дадени резултатите от подобни проверки. И това, с което искам да завърша: борбата със сивата икономика не изисква само засилване на контрола и санкциите, но и намаляване на стимулите за укриване на доходи. Такива стимули съществуват за укриване на доходи в страната ни. Необясним е и отказът на Правителството да изпълни обещанието си за намаление на осигурителната тежест с 3 пункта при добро изпълнение на държавния бюджет. Какво по-добро изпълнение от 1 269 000 000 излишък за 4 месеца? Какво очакваме повече? Добре знае тука г-н Орешарски, най-добре знае, и г-жа Мургина най-добре знае, че намалението на корпоративния данък печалба с 33 на 100, 5 пункта са 33,3% доведе до увеличение на приходите от данък

печалба. Така че ние като бизнеса смятаме, че един от начините, които стимулират у хората укриване на доходите е въвеждането на подобни данъци и лукс, което от всички тези неща, които обединени заедно плюсък данък – лукс нищо не е друго освен една данъчна еkleктика. Позволете ми с тези встъпителни думи да предоставя думата на заместник-министър председателя и министър на външните работи г-н Ивайло Калфин в качеството му на вицепремиер, наблюдаващ икономическия сектор. Г-н Калфин...

Г-н Ивайло Калфин: Благодаря Ви, уважаеми г-н Данев, уважаеми колеги, госпожи и господа. Първо искам да приветствам всички, които участват в тази инициатива. Това са и работодатели, това са и медии. Надявам се действително, когато говорим за ограничаване на сивата икономика и на корупция в държавата все повече да се разбира, че става въпрос за обществена среда, не толкова за някакви законодателни промени, които, разбира се, са неизбежни, обаче ако няма и съответната обществена среда, ако няма и съответните ангажименти, ако няма разбиране за това, че сивата икономика бърка в джоба на всеки един гражданин в държавата, надали само със законодателни промени, даже да са най-блестящите те нещо може да се промени. Аз си направих труда и взех последни данни от Националната статистика, които не са от най-пресните, но показват много ясно една тенденция. Помолих и много съм благодарен и за съвсем последни данни и на Центъра за изследване на демокрацията. Предполагам, че Петкан Илиев след малко по-подробно ще разкаже. Много са интересни тези таблици, които прочетох. Една тенденция се вижда много ясно. Аз ще помоля първо втората, после първата да покажете от тези картинки. Само две картинки ще Ви покажа. Тя е свързана с ограничаването на сивата икономика. Това са данни от Националната статистика, което виждате. Отзад периода е 2000-2005 година. Тогава общо взето са обхванати тези процеси. Като оценката е, че неформалната икономика е спаднала от около 16,3 до около 11,8. След този период има всички основания да очакваме, че допълнително е намалял делът на т.нар. сива икономика. Другото, когато говорим за сива икономика аз бих се съсредоточил в тази, която е недостатъчно на светло, в смисъл част от дейността на фирмите не е декларирана, тъй като има и така наречената черна икономика, която е незаконна. Тя е трафик на наркотици, на хора и т.н., за която мисля, че би трябвало всички да сме наясно, че е най-строг закона и ангажимента на всички правозащитни органи. Така че говорим за сивата икономика. Това е икономика, в която фирмите работят, но не до-показват всичко. Разбира се това число 11,8, което предполагам, че е под 11% в момента може да го видите в различни интерпретации. Различни са методиките, няма една единна методика, с която да се мери сивата икономика и това показва и различните дялове, които тя показва в Брутния вътрешен продукт. Важното е тенденцията и тенденцията очевидно е към спадане и то спадане с около 1/3, говорая за периода 2000-2005 година. А този процес продължава много активно и след това, което се вижда и по по-нови изследвания, включително и в това на Центъра за изследване на демокрацията.

Първата таблица, която също искам да покажа, е пък за дела, това е част от сивата икономика, на лицата, които са наети, но нямат трудов договор. Общо те спадат от 2002 до 2006 година от 4,7% на 3,1%, само че е интересно да видите по браншове: в туризма и услугите, като главно това число се дължи на туризма са най-големия брой наети без трудови договори български граждани (това е част от сивата икономика); втората част е в селското стопанство и в строителството. В смисъл това са трите бранша, в които най-много хора работят без трудови договори.

Наскоро си приказвах с управители на големи строителни фирми (знаете, че е изключително голям недостига на работна ръка в този бранш) говорим за евентуално регулирана миграция, включително за хора от български произход от Молдова, Украйна и т.н. Самите те казаха: "Много трудно ще ни бъде да наемем, защото по закон до 10% могат да се наемат в една фирма работници от чужбина, а всяка една строителна фирма показва много ниско равнище на заетост", което значи, че и този процент, който остава за имиграция, пак казвам контролирана, е също много нисък. Виждате, че икономическата

ситуация принуждава тези фирми да увеличават действително декларираните трудови договори.

Този процес на намаляване на сивата икономика не става от само себе си. Той става благодарение на работата на последователни правителства и аз тука виждам двама финансови министри – бившия Милен Велчев и сегашния Пламен Орешарски, които имат значителна заслуга за намаляването именно на сивата икономика. Пак казвам това е постоянна, дългосрочна държавна политика, която не би могла да даде резултат с една или друга мярка. Какво прави държавата – намалява данъците, въпреки че г-н Данев посочи, че намаляването от 15% на 10%, че е увеличило събираемостта. Да, но не пропорционално. Еластичността на намаляването на данъчните ставки съвсем не е свързана със същия процент увеличаване на събираемостта. Не искам да влизам и в различни научни теории за Рикардианския еквивалент и т.н., но данъците имат един минимум, под който вече намаляването им не води до икономически ефект. И аз мисля, че данъците, корпоративният данък със сигурност са едни от ниските в страната, които достатъчно добре стимулират икономиката. Осигурителните вноски действително са по-високи. Те са част от данъчното натоварване на фирмите. Действително има и усилия за ограничаване и намаляване на осигурителните вноски. Само че какво се получава – осигурителните вноски се намаляват, а в същото време държавата плаща субсидия в бюджета на НОИ, което с други думи означава, че намаляването на преките осигуровки, които идват от работодателите за заетите работници се компенсират с по-големи разходи на държавния бюджет за тази субсидия. Или още по-просто казано – НОИ просто се закачва все повече към държавния бюджет. Нещо, което е против смисъла на тази институция. Така че има възможност за намаляване на данъците, ако за всички е приемливо, че НОИ ще ограничи своите плащания. Такива възможности има. Аз предполагам, че министър Орешарски ще говори след малко, но те не са от пенсионните плащания при всички случаи, тъй като равнището на пенсиите не е такова, че от тях да си позволи НОИ да ограничава по-нататък плащанията. Що се отнася до излишъка, г-н Данев, пак числа, които ще си позволя, ще ме извиниш, Пламене, че ще спомена тези две числа, защото те са в твоята сфера, но миналата година разходите бюджетните по разпределението са 37,7% от Брутния вътрешен продукт, както виждате далеко под 40-те процента, които са поети като ангажимент от тристранната коалиция. Събраните приходи в бюджета са 40,6 или 40,7, което означава, че намаляването на данъците по-нататък сваля приходите от бюджета и под 40%. Това може и така да се случи, но на всички трябва да ни е ясно, че в такъв случай всички бюджетни системи ще плащат по-малко. Защото в последните 2004-2005 година се харчеше реално около 42-43% от БВП и в момента се намалиха около 5% разходите от Брутния вътрешен продукт за 2 или 3 години. Това е един силен натиск върху икономиката и върху заплатите, както подсказва министър Орешарски в бюджетната сфера, тъй като намаляването на данъчната тежест действително стига до тези прословути 40%, които е поела тройната коалиция да не харчи повече от тях. Тя не само, че не харчи, но и харчи по-малко от тях, и то значително по-малко. А необходимостта от излишък е очевидна за компенсация на големия дефицит, който все още продължава да е голям по текущата сметка на платежния баланс. Така че всички тези упражнения – намаления на данъци, на осигурителни вноски имат своята икономическа граница и тази икономическа граница след това минава в политическа граница, защото също по изследването на Петкан Илиев се показва, че най-големия проблем, който последните 2 години виждат гражданите на България нарастващ са ниските заплати и високите цени. Вече безработицата и с основание не е проблем, който виждат гражданите, корупцията също намалява като проблем. Много интересно – увеличава се искането за по-високи заплати и в същото време се казва, че и по-високите цени са проблеми. Те са свързани и то са свързани правопрпорционално – по-високите заплати означават и по-високи цени, така че взимането на един от тези показатели, още по-лошо пък, ако си изберем една от професиите и кажем тази професия е най-важна, то това води до силни икономически изкривявания, подлага икономическата стабилност на страната на риск и аз Ви уверявам, че не е това правителството, което ще рискува с финансовата стабилност на

страната. Въпреки че в рамките на възможностите то действително прави максималното за удовлетворяване на всички социални искания и очаквания. Увеличават се праговете съвместно с бизнеса и синдикатите и това нещо е един много важен инструмент за вдигане на процента на икономиката, която е на светло и мисля, че това беше една много добра инициатива, която може да продължи, тя не затруднява бизнеса и се оказва в интерес на всички в икономиката, както виждаме. Ограничението на лицензионните режими е ангажимент, който страната ни е поела и в рамките на Европейския съюз до 2012 година 20%, г-н Данев, е решението на Европейския съюз. Ние разработваме национална програма за ограничаване на лицензионните и регулационни режими. Мисля, че в много добро сътрудничество с Българска стопанска камара може да се направи това нещо, защото Вие сте, доколкото ми е известно, ако не единствените, то организацията с най-голяма експертиза именно по отношение на лицензионните режими и това нещо може да се случи. Между другото, едно от първите предложения, което беше на комисаря Ферхойген, беше когато се дава информация в една държавна служба, тя да не се преповтаря в още 5 държавни служби. В смисъл като се дава в статистиката или в данъчната служба да не се дава след това и в статистиката и в още няколко други институции. Това в европейски мащаб, пак казвам по европейски сметки ще намали само с това действие около 3-4% регулационните режими и ангажиментите на бизнеса.

За данъчните оценки също се спомена. Очевидно, че са подценени, но очевидно, че има социално напрежение при увеличаване на данъчните оценки на имотите. Но включително се обсъждат и такива решения в Правителството. Примерно има имоти около магистрала, около обекти с национално значение, за които държавата плаща огромни пари, които нямат абсолютно нищо общо с данъчната оценка и данъците, които собствениците плащат върху тези земи. Какво ще се случи, ако на тази пазарна цена, която очевидно, че е пазарна (държавата плаща на собствениците) се облагат всички равностойни съседни имоти с тази цена и казваме, че това е стойността на имота. Така че действително има неща, които могат да се поправят, но би трябвало, когато гледаме сивата икономика, да гледаме в двустранен план (не само държавата какво може да направи, а пък ние, ако може да защитим повече от дейностите, които не са особено на светло. Само няколко примера в публичния сектор – актуална е темата, включително в медиите, с протестите на лекарите и въобще на медицинския състав на болницата „Пирогов”. Не знам на колко от вас досега се е случвало, дано не се случва, или на ваши близки, но от много хора аз съм чувал, че в „Пирогов” се плаща допълнително. Преди да се поиска допълнителна заплата може би самата болница трябва да създаде механизма, така че някой, ако злоупотреби с това нещо той да бъде публично наказан и да покаже самата болница и лекарите, които работят в нея и медицинските сестри, че са създали такава атмосфера, че да не вземат един лев допълнително на гражданите. И тогава могат да отидат и да поискат по-високи заплати. Или личните лекари – не знам колко от тях издават касови бележки и отчитат приходите от потребителска такса. Това са няколко стотин лева на лекар на месец. Това е средното число, които не се облагат. Това е част от неформалната икономика. Или ако погледнем уроците, не е хубаво да се казва „всички учители”, очевидно, че не всички учители дават частни уроци, но върху колко от частните уроците, които дават учителите се плащат данъци, колко от тях се декларира в данъчната декларация?

Така че, говорейки за доходите на отделни професии действително те трябва действително, даже не професии само, а в случая „Пирогов” да уверят обществеността, че там няма корупция. И това нещо не става със закон или с някаква някаква специална държавна политика (законите ги има) или с нулеви данъци за лекарите. Това става действително със знанието, че наличието на корупция бърка в джоба на всички, включително и на тези, които злоупотребяват с нея. В бизнес-сектора издаването на документи също много интересни данни, тука предполагам, че днеска ще ги видите. Данъчната администрация очевидно се е насочила към големите приходи за държавата, които са ДДС. Но във същото време тези дребни търговци с издаване на касови бележки, фактури и т.н., данните показват, че се увеличава дела и то за последните една-две години

на тези, които просто не ги дават. Няма такива документи. Така че това също е част от сивата икономика и това също е част не във всяка бакалия да има данъчен служител (много отдавна се говори по този въпрос), а става въпрос за обществена възприемчивост към този проблем. Ако не си вземем касовата бележка в магазина, то ние бъркаме в собствения си джоб. Това е простото правило, което е очевидно в икономически план.

Или в държавните поръчки – аз ще Ви кажа, че в Министерство на външните работи започнахме нова практика с държавните поръчки. Тогава, когато има държавна поръчка, ние каним Асоциацията на съответния бизнес, те да дадат правилата и да участват в комисията при избора. В момента в Министерство на външните работи текат значителни поръчки за компютърна техника. Поканили сме от „Байт” представител в комисията. Същото нещо се опитах да го направя малко преди това със застраховките. Поканих Асоциацията на застрахователите да определят те условията, по които ние да обявим конкурса на държавната поръчка. Това възбуди маса напрежение в застрахователния бранш. Ама откъде-накъде Асоциацията ще определя условията? Тя е професионалният орган. Там трябва да се съчетаят интересите на всички, разбира се, с интересите на държавата. И ние ще продължим в бъдеще да правим точно това. Нека да има по-силен ангажимент действително на професионалните сдружения, включително и в държавните поръчки. Не говоря за дребната корупция пак в държавната администрация – миналата година четирима души са върнати от задгранична работа от Министерство на външните работи. Нямам намерение да казвам конкретните примери, но ще Ви кажа, че абсолютно безкомпромисно е отношението, включително по анонимни сигнали. Проверяваме всички за злоупотреба и за т.нар. дребна корупция, с което завършвам.

Поздравявам още един път организаторите и аз лично си мисля, че сивата икономика и корупцията е не само проблем на държавните институции, които и да седи в тях за определения период от време. Те са проблем на обществото и на търпимостта, която то има към наличие на корупция. Благодаря!

Г-н Данев: Благодаря Ви, г-н Калфин! Позволете ми да предоставя думата на г-н Пламен Орешарски, министър на финансите!

Пламен Орешарски: Благодаря, г-н Данев! Първо бих искал да започна там, където свърши министър Калфин – да поздравя организаторите. Наистина е окуражаващ факта, че точно нашите социално-икономически партньори инициират този семинар или конференция, или събиране, обсъждане просто на проблемите на сивата икономика и мерките за борба с нея, тъй като действително сивата икономика е явление, което е толкова мащабно, че обхваща почти всички аспекти на социално-икономическия ни живот. Всъщност, ако трябва да си призная преди-говорилите и г-н Данев, и вицепремиера Калфин казаха почти всичко от това, което аз си бях набелязал като методологически насоки, аспекти. Аз от друга страна пък няма да навляза в темата, която г-жа Мургина и г-н Христосков впоследствие в частта на осигуровки ще влязат. Затова ще си позволя да бъде съвсем кратък и да маркирам само възлови акценти с риск, разбира се, да се преповторя с това, което беше вече казано.

Действително сивата икономика е сериозен проблем за всяка икономическа система. Тя създава предпоставките за възникване на диспропорции в разпределението на създаденото богатство. А оттук и за неефективното използване на ресурсите в икономическата система и забавяне на процеса на растеж на благосъстоянието на всички граждани.

Предпоставките за съществуването на сивата икономика са комплексни и многообразни. Аз бих ги разделил на 3 групи, условно естествено. Като започнем от чисто психологическите характеристики, преминаем през нормативната база и административния капацитет на съответната държавна, в случая приходните администрации, но не само приходните администрации, а въобще на държавната администрация. И не на последно място, като преминаем и като коментираме и величината, и структурата на данъчното бреме. Психологическите предпоставки може би са най-съществени, макар с тях борбата да бъде най-трудна. Не е случайно, че в българското литературно наследство ние си имаме герой,

който не можете да срещнете никъде в страните от цяла Европа – Андрешко, който е при това положителен герой. Така са ни учили от малки какво геройство е да натикаме бирника в блатото. Нали? И в някаква степен, разглеждайки чисто психологическите фактори едва ли си даваме сметка, че всички ние, или ако не всички, 99%, изключвам всички, които присъстват в тази зала, сме участници в сивата икономика – било като не си плащаме данъците (това вече е сериозното ни участие, но, разгледано в по-широк аспект всички, които си плащат данъците и си мислят, че са гарантирани, че не участват, все някога не са си платили някой фиш към КАТ, някоя глоба, например, или това, което каза вицепремиера Калфин – не са си поискали касова бележка и по този начин са станали съпричастни на сивата икономика. И ако го разгледаме в този широк аспект – да, винаги може да се възрази: голяма работа, една касова бележка за една вафла. Това ли е сивата икономика? Но не е важен обема, не е важна величината. Важна е психологическата ни склонност да допускаме сива икономика. От което пак беше подчертано, всъщност страдаме всички).

Другата предпоставка – капацитета на администрацията и законовата и нормативна база в някаква степен по-лесно може да се обясни през 90-те години с прехода, който извършихме. И все по-трудно вече може да се обяснява. Да, вярно е, че в последните 15-тина години ние извървахме дълъг път, в началото доста стихия и объркан, мисля втората половина на прехода значително по-систематизиран, първо на подредба и структуриране на нормативната база, а приключихме, струва ми се, този процес (ако може да се използва термина „приключихме“) миналата година, когато хармонизирахме регулациите с тези на общността, но пак в по-широк аспект този процес никога не приключва дотолкова доколкото в самата общност постоянно един от най-оживените дебати е точно за структурата и величината на данъчното облагане. Така че коментарите върху нормативната база са вечни, няма веднъж завинаги идеалната данъчна система. Променят се времената, променя се и подхода по отношение на настройване на нормативната база. И не на последно място – сравнително високото данъчно облагане през 90-те години беше много лесно обяснение и на високия дял на неплащане на данъци, свързано и с първата предпоставка – психологията. Сами се успокоявахме, че тези високи данъци са убийствени и по-хубаво да не ги плащаме, защото иначе ще фалираме.

Другата опасност – прекалено ниските данъци. Всъщност в теоретичен план, ако приведем данъците на 0, сива икономика няма да има. Нали? Това ли е обаче мярката да се преборим със сивата икономика? Съмнявам се. То значи навлизане в целия кръг от проблеми за адекватното данъчно равнище от гледна точка на баланса между данъчно натоварване и финансиране на обществени потребности. Бих искал само да маркирам, че по въпроса (то е отдавна изследван, не е нужно в момента да преоткриваме), че нито високите, нито прекалено ниските данъци вършат работа, а просто оптималните данъци. Кой са оптималните? Всъщност изводът е на Аристотел, преповторен в графична форма впоследствие от Лафер. Е, кое е точно оптималното равнище? Сигурно близко до 0 според едни мнения и сигурно близко до приходи, които осигуряват поне 40 на 100 от Брутния вътрешен според чисто фискалното виждане на въпроса. Във всички случаи обаче това е едната страна. Другата е, че данъчната система би следвало освен величина да създава и предпоставки за удобство на плащането, от една страна, и от друга страна, да бъде логично структурирана и да има баланс между отделните данъчни форми. Това на последното, като че ли обръщаме най-малко внимание. И ние ще продължим с нашите методолози в Министерството да полагаме усилия да обясним пакета данъчни промени, които всяка година знаете, че се вършат. Защо предлагам точно такъв и каква е взаимната връзка между отделните промени, така че да постигнем сумарен, сравнително най-висок ефект от съответните промени?

Вече също беше казано, че няма единна методология за изчисляване дела на сивата икономика и бих казал „Слава Богу, че няма“, защото точните методологии в някои случаи са по-подвеждащи. По дефиниция не би могло да има точна методология за изчисляване. Според последните изследвания, с които аз съм запознат, делът на сивата икономика в България варира между 15 и 25%. За да се стигне до числа 35-40% (срещат се и такива)

трябва да влагаме прекалено широко разбиране в термина „сива икономика”. Нали? Но по общоприетите методологии между 15 и 25 на 100 дават резултати по преките и индиректни методи. Знаете че индиректните са проучвания на нагласи, анкети и т.н., докато по-преките методи са различните видове анализи на търсенето на пари или съпоставка между облагането и потреблението на отделни характерни стокови групи. Най-често е енергия, като че ли се използва в методиките, но е възможно с доста по-широк кръг стокови групи, а най-добрия вариант е, когато усредните резултатите по различните методологии и ще получите нещо сравнително по-близко до реалността. По всички методики ми подсказва вицепремиера Калфин, може би щях да го изпусна, трендът е позитивен, което не ни освобождава от необходимостта да продължим с допълнителни усилия във всички възможни посоки, като започнем от, ще си позволя шеговит израз, неособено ласкаво отношение към литературния Андрешко, т.е. на чисто психологическата нагласа на гражданите, че всъщност принадлежността към обществото води до задължение към него, от една страна, а от друга страна, всичко, което може да направи администрацията за осигуряване на приходите, но при максимално ниски, т.е. при минимални данъчни нива и при максимално добра организация като цяло на работата по събиране на данъците. С тези няколко коментара ще приключа и ще подчертая още веднъж, че за мен ще бъде много интересно да чуя и по-детайлните коментари, мерки, идеи, критики и предложения. Благодаря за вниманието!

Г-н Данев: Благодаря Ви, г-н министър! Сега позволете ми да предоставя думата на г-н Милен Велчев, като представител на коалиционните партньори и досегашен министър на финансите в предходното правителство.

Милен Велчев: Уважаеми г-н вицепремиер, уважаеми дами и господа-министри, уважаема аудитория, аз ще се постарая да бъда кратък като очертая основните проблеми, свързани с функционирането на сивата икономика, според мен, и кои са главните направления, не отделни инструменти, а главните направления за решаването на тези проблеми, в смисъл – намаляване дела на сивата икономика.

Един от основните проблеми не само за мен като бивш финансов министър е недосъбирането на бюджетните приходи. Сивата икономика не плаща дължимите данъци и държавата не може да събере толкова бюджетни приходи, колкото би могла да събере иначе, за да удовлетвори безкрайните на пръв поглед нужди на различните бюджетни сфери. Това е, разбира се, огромен проблем.

Друг немалък проблем е факта, че сивата икономика генерира къде престъпност, къде други форми на антисоциално поведение, които е силно да се наречат престъпност. Той министър Орешарски спомена включително и за такива неща като непотърсване на касови бележки. Това корумпира като цяло обществото и не ни позволява да се движим към това състояние на обществото, в което са повечето ни партньори от Европейския съюз, толкова бързо, колкото ни се иска.

Третият проблем, който за мен е дори може би по-интересен от другите два, (ще Ви кажа защо) е антистимулирането на инвестиционния процес, който идва от сивата икономика. Антистимулирането като обратно на стимулирането. Защо за мен е особено интересен този проблем? Защото като цяло първите два проблема не водят до загуба на.... или поне до голяма загуба на национален доход, на обществено богатство. Просто неплащането на данъци, да кажем, ефектът е преразпределяне на националния доход и на Брутния вътрешен продукт от едни джобове в други. Обаче третият проблем е свързан директно с намаляване на нивото на икономическото развитие или, да кажем, ненарастването на Брутния вътрешен продукт, на икономиката с темпове, които иначе биха били възможни, ако не съществува сивата икономика. Намаляват се стимулите за инвестиции и по икономически причини и по морални причини. По морални причини, да кажем, филмопроизводителните компании трябва да бъдат много силно убеждавани да снимат в България, защото не са съгласни морално, че в страни като България те не могат да получат полагащите им се доходи от продажбата на своите продукти. Още по-силни са икономическите причини за това, защото почтени търговци трудно се конкурират, а в някои

сектори е невъзможно да се конкурират с търговците от сивия сектор, защото като си платят данъците, включително в тези сектори и акцизите, те просто изпадат от играта. И затова са принудени и те да участват в сивия сектор, ако щете и само, за да оцелеят.

Но да погледнем какви са решенията. Естествено като четем средствата за масова информация сякаш първото, което идва на ум е по-силен административен контрол върху икономиката, върху търговците и изваждането с голи ръце, както се казва, на икономиката от сивия сектор. Преди почти 6 години, даже точно 6 години май че се навършват аз участвах на един дебат с тогава заместник-министър Орешарски и показах една кутия цигари без бандерол, което ми беше нагледен аргумент, че в следващите 4 години ние ще ударим много мощно сивия сектор с административни мерки и ще започнат да се плащат акцизи върху тези цигари. 4 години по-късно аз не знам дали сериозно е намаляла нелегалната търговия с цигари, но знам, че с пълно основание бившият зам.-министър Кадиев преди 2 години и той размахваше кутии без бандерол. И със сигурност не по-малко основание след 2 години някой друг ще размахва такива кутии на поредния предизборен дебат. Дайте да го покажем, ако някой не е виждал! Но истината е, че административните мерки не могат в изолация да постигнат много сериозен резултат. Аз тука имам няколко цифри от приходите в митниците. Всъщност те показват сериозни резултати, но всички знаем, че има още много по-сериозни резултати, които могат да се желаят. Ето, например, за 5 години виждам, че приходите от ДДС са се увеличили почти тройно с 180%, приходите от акцизи са се увеличили над 7 пъти (това се дължи донякъде и на растежа на икономиката), но Брутният вътрешен продукт само 2 пъти се е увеличил приблизително за тези години; акцизните ставки са се увеличили, но далеч не 7 пъти, много по-малко, така че явно, че работи добре администрацията, т.е. администрацията прави нещо, не искам да кажа, че работи перфектно. Не искам да посочвам като пример само митническата администрация и данъчната администрация също е постигнала много неща. Ще спомена след малко и за нея. Но само с административни мерки нещата не стават. Много по-ефективни според мен са икономическите стимули и те вече са видими през последните няколко години. Намаляването на митата, например, ако се върнем пак към митниците, намаляването на митата в течение на тези години, включително най-вече с влизането ни в Европейския съюз всъщност доведе до двойно увеличение на прихода от мита и митнически такси. Това е, защото вносителите, да кажем, на пилешки бутчета, които ако ги внасят легално трябваше преди няколко години да плащат космически мита. Не ги внасяха легално, а ги внасяха нелегално. Сега от много време не съм чел в медиите за проблем с вноса на пилешки бутчета.

Но да погледнем и другите данъци. Намаляването на данък печалба на 15% говорихме вече, че до миналата година е довело до този позитивен резултат, до целия позитивен резултат, до който можеше да доведе. Оказа се, че през тази година с намаляването му от 15 на 10% резултатът е дори още по-силен. Ако не се лъжа мисля, че с почти 50% са се увеличили приходите от данък печалба за първите няколко месеца. Поздравления за това, разбира се, за данъчната администрация. Но явно, че оптималната точка на Лафер е все още някъде там, където може и да не сме я достигнали. Не зная. Не искам с това да кажа, че трябва да продължим да намаляваме данък печалба, защото си има и други ограничения.

Плосък данък също е един добър начин да продължим да вадим икономиката от сивия сектор. Тук поздравявам колегите от БСП, че намериха смелост да подкрепят тази идея. Надявам се да продължат да говорят за нея в позитивен смисъл за нея след няколко месеца когато този въпрос се обсъжда в Парламента, когато БСП могат да разчитат на нашата подкрепа. И осигуряването на осигурителната тежест в която област сме направили все още най-малък напредък в посока на оптималната точка на Лафер. Ето един такъв пример миналата година, когато намалихме осигурителната тежест с 6 %, очаквахме 300 милиона по-малко приходи, по памет не знам, поправете ме г-н Христосков ако греша, но мисля, че само с 100 милиона спаднаха приходите спрямо варианта на неосигурителна тежест и причината, е че хора, фирми, граждани, които искат да бъдат в официалния сектор, но им е било непосилно. Те са искали да плащат осигурителните вноски, но икономически

това е било непосилно за тях, но с намалението на 6% вече са решили, че могат да почнат да си ги плащат и са започнали. Кой е по-голям проблем? Това че сме събрали 100 милиона по-малко отколкото ако бяхме намалили осигурителните ставки или това че 200 милиона повече са излезнали в официалния сектор. Според мен второто е по-мощно като цяло, отколкото загубата на 100 милиона. Често ни се опонира тъй като за никой не е тайна, че НДСВ продължава да настоява за намаляване на осигурителната тежест и то от средата на годината. Ние изпълнихме и обещанието за намаляване на безработицата и това трябва ли да означава, че трябва да спрем да намаляваме безработицата? И в заключение искам да приведа един обратен пример за това което ние трябва да гоним. Вижте пазара на алкохола. С големите акцизи, които за съжаление сме длъжни да събираме поради регламентите на ЕС и тези големи акцизи позволяват да се крие в сивия сектор и той го прави както чувам много успешно. Тази година дори са спаднали приходите от номинала от акциз на алкохола. Тук едва ли с намаляване на акцизните ставки можем да направим нещо. Явноу че в този сектор трябва да се подходи с административни и други мерки, но виждате обратния ефект на увеличаване на данъчната тежест. Т.е. при увеличаване на акцизната тежест, очевидно всякакви административни мерки, които се прилагат не помагат и сектора потъва в сивата икономика. Докато облекчаването на данъчната тежест има и ще има силен ефект. Ще завърша с това – нека не се боим да има такива смели стъпки. Благодаря.

Водещ: Благодаря ви г-н Велчев. Нека предоставим думата на Румен Петков, с които доста одавна работим по проблема за свободни средства и корупция.

Р. Петков: Благодаря Ви г-н Данев, уважаеми г-н Вицепремиер, колеги, дами и господа. Казаха се доста неща и то изключително важни, особено от Вицепремиера г-н Калфин и г-н Божидар Данев и аз за това няма да се спирам на тях, но не става дума само между бизнеса и институциите, а за публичност, минимизиране на администрирането и в този смисъл за максимално открити отношения между институциите. Аз бих акцентирал върху две неща. Разбира се тук стана вече дума за поздравленията за организацията на тази дискуссия, но на мен ми се струва, че е добре да отчетем коренно различните нагласи днес в сравнение преди 2-3-5-8 години. Тогава по мое скромно мнение , разбира се, такава дискуссия не беше възможна. И тук голямата благодарност струва ми се трябва да бъде отп्रेвена към медиите и към Стопанска камара. Но и днес обществените нагласи и разбирания не са други. Днес и политическата воля за борба и с корупцията и с черната икономика са съвършено различни. Може би два примера илюстрират нещата. Г-н Данев вече каза за сигналите, които са получени в Стопанска камара, които се проверяват по надлежния ред, свързани със сивата икономика. Аз бих добавил към тях сигналите, които се получиха също над 7000 сигнала за корупция и корупционни действия или антикорупционни успешни действия, т.е. това говори за други обществени нагласи и мисля, че този смисъл този проблем е достатъчно ясен, посоката е върната и в много голяма степен дава отговор на въпроса дали само институционалния ресурс е достатъчен.

Ние нямаме главен отговарящ за намаляване на сивия сектор и корупцията. МФ ли е, Министерство на труда ли е, МВР и службите съответните под тях ли, кординацията в много случаи се губи между различните институции и това е една от причините за не справяне с проблема , пак повтаряме, разбира се, че намалява, но темповете, с които намаляват и моментното състояние в никакъв случай не може да се възприемат като поносимо и търпимо.

Сега позволете ми, да ви представя думата на г-жа Мургина – изпълнителен д-р на Националната агенция по приходите:

Уважаеми, господа министри, уважаеми дами и господа, делегати на дискуссионния форум. Много са мненията, които чухте преди мен, много са предложенията , много са критиките, така че моята задача се улеснява няма да правя коментар на политиката, няма да правя изводи от направеното в тази посока до момента Но първото, с което искам да започна е да поздравя всички организатори на този форум, аз съм 10-та година в тази система , това е първият такъв форум , на който присъствам. За първи път от името на НАП трябва да заявя, че не се чувстваме сами в тежката борба със сивата икономика. Сивата

икономика разбира се, както всички преди мене заявиха, е възможно най-страшният и значим проблем на обществото ни като цяло. Как може ме да преодолеем този проблем? Задължително и единствено, чрез общи усилия, които трябва полагаме. Нито една институция не е в състояние сама да се пребори с този проблем, НАП в това число. Нито МВР, нито Прокуратурата, нито Агенцията по заетостта, нито който и да било, ако ние всички заедно не работим с пълна координация и пълно сътрудничество за решаването на този проблем. Освен добрата координация, много важен момент в тази битка според нас е наистина отговорността и обществения контрол. Всички казахте за касовите бележки, които ни е като като граждани не изискваме, когато посещаваме магазини, аз ще кажа нещо още по-силно, чрез неизискването на касови бележки ние генерираме сивата икономика, ние ставаме съучастници в генерирането на сивата икономика.

Друг много важен, според мен фактор, който ще помогне борбата със сивата икономика, е наличието на ефективно наказателно преследване на този проблем. Къде е мястото на НАП в битката със сивата икономика? Мисията НАП е НАП събира ефективно данъци, осигурителни вноски като изисква от всеки дължимото по закон и насърчава доброволното плащане. Познати са две системи на данъчна или приходна администрация в Европа и в света. Единият възможен модел е силовата администрация, администрация, която притежава значително повече компетенция от тези, която българската притежава и администрация, която основно разчита на репресивните контролни дейности. Вторият модел на приходна администрация, това е моделът стимулиращ доброволното изпълнение, с което разбира се означава търсенето на най-добър баланс, при който се подобряват услугите за клиентите, при който се правят ефективни ревизии, при който се извършват строги принудителни действия и този именно баланс гарантира повишаване на събираемостта. Това е моделът, който българската приходна администрация избра. Какво се опитваме да направим и което вече дава своите резултати по отношение на този тип администрация, която ние избрахме? Това е на първо място подобряване на обслужването. Мисля, че всички тук присъстващи нямат да отрекат, че избраният подход като към клиенти, значително по-добрява обслужването. Стараем се да разширяваме непрекъснато електронните услуги. Всички знаем, че това е услуга, която еднакво добре се приема както от бизнеса, така и от администрацията. Разширяването на електронните услуги допринася на икономия на средства и на време както на бизнеса така и държавата. За миналата година имаме с 16 пъти повече подадени декларации по електронен път, през април на тази година 42% от задължените лица по Закона за данък върху добавената стойност подават своите декларации по електронен път. Това е много добър резултат за България и това е показател, който отново показва увеличаването на доброволно изпълнение. Търсим форми и начини и работим за опростяването на формулярите, на декларациите, единни процедури, както за данъчни, така и за осигурителни цели. Съумяхме да намалим с над 600 000 хил. посещенията, които биха били направили нашите клиенти, ако не бяхме стартирали НАП за подаването на документи за целите на данъчното облагане или осигурителните вноски. Направихме възможно служебната обмяна на информация между институциите, Агенцията по вписванията, банките, които ни уведомяват, които ни уведомяват служебно за новоразкритите банкови сметки. Всичко това е с цел да улесним нашите клиенти. Провеждаме широка кампания за информиране на нашите клиенти, за техните права и техните отговорности. Полагаме огромни усилия за подобряване ефективността на контролната дейност. Пътят, по който българската приходна администрация тръгва, не приема контрола на всяка цена и във всеки обект и на всеки субект, контролът се прави на база селекция на риска, оценка на риска и освен в контролната дейност имаме стратегия за управлението на риска и в останалите функции на нашата администрация. Положихме усилия през последните 2 години сътрудничеството с МВР, Прокуратура, Агенция Митници, НОИ, Сметна палата, АСЕРЕ е регламентирано с подписването на Споразумение за взаимодействие. Резултатите, които накратко ще обобща, получихме – намаляване на административните пречки и подобро обслужване,- повишена ефективност на контролната дейност, допълнително разкритите приходи в резултат на контролната дейност

са млрд. И 200 милиона през миналата година. Само благодарение на взаимодействието с МВР, Прокуратурата през миналата година имаме над 30 милиона допълнително разкрити данъци. За изпълнението на приходите няма да говоря, мисля че всички говорещи преди мен споделиха за ярките резултати от това. Подготовили сме 2 слайда, които ще оставим също икономическите анализатори да оценят и анализират, но това, което показват те: на този слайд в хоризонтала, тази която е по-високо, показва средната ставка корпоративният данък от 1997 до 2006 г. започнали сме със среден корпоративен данък от 35,5%, за да стигнем днес през 2007 г. 10% ставка по този данък. Виждаме, как обаче се променят приходите от 1997 до 2006 г., не може да бъде направен еднозначно извода, ставките задължително увеличават приходите от данъци. Всички виждаме, че през 1997,8,2000 при намален данък печалба приходите са почти констатни през 3 -те години. Не може обаче да не ни направи впечатление и фактът, че през 2005 и 2006 година, когато ставката е била една и съща от 15%, имаме огромен ръст на приходите от данъчна печалба. Със сигурност това не се дължи единствено на намалената ставка и тук е мястото категорично да заявя, че усилията, които НАП полага за това трябва да бъдат забелязани. Втората хоризонтална скала това е д. в/у доходите на физ. Лица и съответно червения стълб показва промяната в приходите и от този данък. Този слайд е последният, който сме подготвили. Това е слайд, на който сме се опитали да направим съпоставка на данъчната основа формирана от облагаемата печалба па з. За корпоративното подоходно облагане плюс облагаемата база по Закона за данъка върху дохода та физическите лица, отнесени към Брутния вътрешен продукт. Отново от 2007 г., от 1997 до 2006 г., изводът е, че през 1997 г. тази облагаема основа е била 33% от БВП Ии през 2006 г. тя достига до 50% от БВП. Само към петък по зададените/подадените декларации през 2007 г. Облагаемата основа за корп. Д. В сравнение с 2005 г. Е нараснала с 3 млрд. И 600 млн. Лева. Аз не казвам, че няма СИ, но категорично бих казала, че тя намалява. За 2002 година, когато пишехме стратегията за изграждането на НАП, тъй като една от целите е намаляване на СИ, положих усилия да сдобия с информация, която да ориентира какъв е % на сивата икономика в 2002 година, за да следим този индикатор всяка година и да можем да проследим как тя се развива, намалява, увеличава и т.н. както всички казаха преди мен от 20 до 60% бяха оценките на тези агенции, към които се обадох, които се занимават с това. Накрая искам да кажа, че НАП стартира на 01 януари 2006 година, резултатите от старта на Агенцията са повече от красноречиви, въпреки това обаче потенциала и капацитета за подобрене, оптимизиране на нашата дейност все още са не изчерпани. Ние знаем какво трябва да направим и как да подобрим своята ефективност и ефикасност и как повишим събираемостта, което ние цел номер едно, за да осигурим предпоставки за намаляване на данъчно осигурителните ставки.

Винаги завършвам на такива форуми с любимото ни мото, че не може да направим плащането на данъци, осигуровки приятно, но можем да го направим по-лесно, за което и полагаме усилия. Благодаря Ви!

Благодаря Ви, г-жо Мургина. Това също разбира се е важно, защото ние може би сме единствената държава, където има опашка да си платиш данък. Тези опашки се надяваме да намаляват, а данъците да нарастват, събраните данъци да нарастват, а не ставките разбира се. До края остава да чуем докладите на господата Тотю Младенов, Петкан Илиев и Георги Ганев. В рамките на дискусиата е заявил участие и г-н Лалко Дудевски, ще ви помоля и други, които желаят да вземат отношение да го направят в писмен вид. А сега предоставям думата на г-н Орешарски за няколко думи във връзка с това, че и той няма да може да остане, но всъщност остана последен от министрите.

Г-н Орешарски: Аз искам да се извиня, че ангажиментите ми не ми позволяват наистина да остана до края, да се извиня и на лекарите, че няма да мога да участвам и на дискусиата и точно за това пожелах да се включа, за да отговоря на някои потенциални въпроси, които или бяха поставени или вероятно ще бъдат поставени в дискусиата.

В няколко аспекта под общото мото много е направено, но сме далече от доброто състояние и нека не надделява еуфоричната ви нагласа, както по отношение на ефектите от намаляване на данъчното облагане, така и по отношение на резултатите от безспорно по-

добрата събираемост в последните години - особено през настоящата има още много резерви. И нашите планове продължават да бъдат значително по-амбициозни, отколкото отчетаните до момента резултати. А вярно е, че приходите от данък печалба са впечатляващи в сравнение с миналата година, не пропускайте обаче, че все още ефект в тези приходи има 15% -та ставка, т.е. за първи път ще видим истинският ефект през следващата година – 2008 година, когато ще действа и авансовото плащане и изравнителното плащане на база 10 на 100, сега изравнителните плащания са на база 15, данъка действа от миналата година, Същото е и за осигуровките.....

Вярно е, че загубата, която отчетяхме в началото се оказа доста по-малка в резултат на сравнително удачния партньор, удачното партньорство със социално икономическите партньори и така рязкото покачване на осигурителните прагове. Подчертавам тези неща не за да омаловажа прословутия вече „Лафер”, за който говорихме тука, а за да кажа, че всяка истина има две страни и да подчертая, че резервите за които говорих в самото начало т.е . работата трябва да продължи доста по – упорито и да не се основаваме на механичната връзка ниски данъци - висока събираемост. Имаше една шопска поговорка , но за да не се отвлечаме много може и на следващ път да стигнеме и да сентенции. А искам също да ви уверя и да ви кажа ключовите акценти, които приходните ми администрации ще преследват тази година, а рисковете за които говорихме миналата година в значителна степен са преодоленни благодарение на добрата работа и двете приходни агенции, но не се елиминирани напълно. И ние не изпускаме от контрол както приходите от ДДС, така и приходите от акцизи и от вътрешно – общностни доставки през доскорошните ни граници, най – вече южната граница, а така, че имаме по – амбициозната задача да установим по – индиректни форми на информираност, в това число и чрез гръцката митническа администрация относно търговските потоци, които влизат през южната ни граница. По отношение на ДДС вече имаме първите декларации от страните членки по ВИЕС системата, пълна информация ще имаме на първи юли и след това ни предстоят детайлни проверки на всички фирми за първо тримесечие, които са осъществили вътрешно – общностни придобивания и доставки. И още сега ще ви кажа, че на база на съвсем малък брой декларации вече имаме фиксирани разминавания, нали които ще бъдат при всички случаи проверени и ако не е техническа грешка, нали ще бъдат санкционирани по съответен начин. А по отношение на акцизните складове ще усилим ролята на мобилния контрол, а митническите служители, които са освободени от две от границите вече набират така умения да бъдат акцизници в състава на мобилни групи.

И в заключение, тъй като бяха споменавани неколkokратно приходите, излишъка, съветвам всички да погледнете дефицита по текущата сметка за април месец той е 8 на сто, а ще продължим да следим неговото разрастване и сме готови да адаптираме и фискалните цели за тази година, ако дефицита по текущата сметка продължи да нараства в темпото, в което го наблюдаваме от началото на годината. Това е, което исках да кажа. Благодаря още веднъж за търпението да ме изслушате и в/с дискусиата надявам се, ще бъде ползотворна. И се надявам да не е последна по този въпрос, който е изключителен важен за всички участници тук, на тази маса. Благодаря ви!

-Благодаря ви г-н Орешарски! Предоставям думата на г-н Тотьо Младенов – изпълнителен директор на изпълнителна агенция главна инспекция по труда

-Благодаря ви г-н Желев, уважаеми г-н Данев, уважаеми колеги! Аз съвсем накратко, без да ви отегчавам, тъй като времето напредва искам само да кажа, няколко основни неща. Аз си спомням, че когато беше въведена задължителната регистрация на трудовите договори 2002 година в НОИ се осигуряваха, както каза и г- н Христосков около един млн. 890 хиляди души на трудов договор, след задължителната регистрация на трудовите договори само за 2003 година поради изключителния контрол, който се осъществяваше броя на заетите по трудов договор в НОИ нарасна с над 300 хиляди души. Или грубо казано 2002 година броя на работещите беше много по-малък от броя на пенсионерите в Република България, 2007 година вече броя на работещите е по-голям от броя на пенсионерите и той възлиза на два млн. 510 хиляди души заети по трудов договор. Което смятам, че ефектът е

доста голям и той трябва да продължи. Естествено освен на разяснителната кампания, което беше направено от НОИ и от Национална инспекция по труда за бизнеса, за тази задължителна регистрация на трудовите договори и за санкцията, която беше предвидена в Закона, за глоба до 1000 лева или фиксирана сума от 1000 лева за всеки конкретен случай за наемане на работник или служител без трудово правоотношение, а след 2006 година тази санкция стана до 1500 лева. Аз смятам, че и благодарение и на контрола и мерките, които бяха взети една все по-голяма част от работниците и служителите в много фирми, включително и най-вече в частния сектор започнаха да свикват с този режим. Естествено трябваше да засилим и административните санкции, които предприемахме. Аз ще кажа само няколко цифри:

2003 г. – главна инспекция по труда е съставила общо 3 044 акта на работодатели за наемане на работници и служители без трудов договор;

2004 г. – 2 109 акта;

2005 г. – 1 735 акта;

2006 г. – 2098 акта, и само за първите пет месеца на 2007 г. – 896 акта. Или за тези 4 години и 5 месеца структурите на главна инспекция по труда са съставили на 10 хиляди акта на стойност около/между 10 и 12 млн. лева на работодателите за наемането на работници и служители без сключването на писмен трудов договор. Има доста трудности, които се срещат по време на контрола, аз бих определил, те бяха цитирани част от сферите, където най-често се среща наемането на работници без трудови правоотношения. Това се икономическите дейности – хотели и ресторанти, търговия на дребно и селско стопанство. Това са и отраслите, които се отличават силно изразена сезонност на дейността, както и с по-голямо текучество на кадрите в предприятията. По-особено е положението в икономическа дейност – строителство. Тази икономическа дейност поради особеностите на строителните и монтажните работи е значително по-често, отколкото в други икономически дейности, се наблюдава прикриване на действителност съществуваше трудови правоотношения чрез сключването на договори за изработка по Закона за задълженията и договорите. В тази връзка още пред 2 години ние предложихме, на Парламента и на МС, да се има предвид, че проверките, които осъществява Главна инспекция по труда показва, че над 30% от работещите в строителството работят именно чрез тези граждански договори. Дори и по този начин заобикалят законовите си ангажименти и по този начин тези работници и служители в този изкл. Рисков отрасъл нямат никаква социално осигурителна защита, нито срещу трудова злополука, нито срещу професионални заболявания, майчинство, безработица, пенсии и т.н. В тази връзка ние предложихме, да се помисли за отрасъл строителство, било то в Закона за строителството или по друг механизъм от държавната администрация, да има една задължителна регистрация и на гражданските договори в отрасъл строителство. Защото там се и генерира и голяма част от проблема/ите на заетите без трудови договори. Искам да кажа също така, че основните пречки, които срещаме те са комплексни. От една страна и от самите работници и служители, за съжаление много често пъти самите те желаят да работят без трудови правоотношения и когато инспектора на труда отиде на проверка в предприятието, той се превръща едва ли не да ги гони по работните площадки и те бягат и не искат да съдействат на контролния орган. Аз смятам, че тези над 20 мерки, които г-н Данев предложи още в самото начало, комплексни мерки за изваждане на сивата икономика, наред с по-строгия контрол от контролните институции ще доведат до още по-голямо снижаване на заетите в сивата икономика. Аз бих открил само едно от предложенията, тъй като скоро говорих с банкери, искам да ви кажа, че става въпрос за потребителските кредити, които се теглят от банките от работниците и служителите особено в частния сектор. Искам да ви кажа, че се подават абсолютно фалшиви декларации в банките както от работниците, така и от работодателите. И това нещо банката абсолютно не я интересува този проблем, но аз смятам, че държавата трябва да я интересува този проблем, защото в крайна сметка може един работник, който по ведомост получава 250 лева и се осигурява и плаща данъци върху толкова както той и неговия работодател да попълва декларация с неговия работодател в банката, за да изтегли

потребителски кредит и да декларира, че получава 500 лева заплата. Нали? Този процес г-н Данев го спомена, но това е един изключително тежък проблем, който става все по – често. И в тази връзка аз винаги съм твърдял, че освен тези 20 вида комплексни мерки, държавата трябва да предприеме и една друга стъпка. Вече са ясни на нас, на контролните органи, на НАП, на Главна инспекция по труда и на другите органи фирмите, които системно нарушават трудовото законодателство, които има случаи на, че се наемат хора без трудови договори, други драстични системни нарушения на трудовото законодателство, като плащане на осигуровки и данъци и е крайно време да се предложи механизъм тези фирми да нямат право да участват в средствата, които са предвидени за кандидатстване от европейските фондове. Нали базата данни я има? Трябва да ви кажа, че в Главна инспекция по труда, както и в други контролни институции съм сигурен, имаме данни за системните нарушители на трудовото законодателство. Тези фирми трябва да бъдат лишени да кандидатстват от еврофондовете, защото те нарушават трудовото законодателство. Те са в сивата икономика. Нали? Аз благодаря на Българската стопанска камера, на представителите на другите институции на работодателите, ние получаваме много сигнали за борба с нелоялната конкуренция и нашите усилия ще бъдат насочени от тук нататък именно върху такива работодатели, които правят дъмпинг на работната сила и влияят върху конкурентно способността на съответните предприятия. Както каза и графиката, г- н Велев е много точна, нали, не може един изряден работодател да плаща, всичко което по закон, и др. които смятат, че могат да пестят от това. В момента текат областни кампании в Черноморието – Варна, Бургас, Добрич и колегите проверяват основно хотели, ресторанти, там където се наемат сега в сезона хора, включително и за трудовите правоотношения.

Това е. Пожелавам успех на форума и главна инспекция по труда получава непрекъснато сигналите, които се получават от форума сивата икономика, имаме отделно горещи телефони, така че всички усилия от тук нататък ще бъдат насочени както и до сега в борбата срещу сивата икономика. Благодаря ви!

Благодаря ви г-н Младенов! Дискусията ще продължи/ може да продължи до 13 часа, така че имаме време и за допълнителни включвания на незаявили предварително желание за участие, освен това г-н Данев.

.....Правим допълнително на тях запис от нашата среща, ще извадим предложенията, които се направят да не се чувстват обидени останалите изказващи се и другата седмица заедно с г-жа Мургина и г-н Орешарски ще направим среща за предложенията, които бъдат направени от колегите до края на изтичането на форума ще бъдат вкл. В рамките на тази среща за обсъждане допълнително, така че извиненията още един път на министър Орешарски.

Предоставям думата на г-н Петкан Илиев –център за изследване на демокрацията , главен експерт в икономическата .....

Аз ще се опитам да бъда максимално кратък, тъй като това, което нашето изследване, така като тенденция се улавя беше вече до голяма степен потвърдено от преди това изказващите се. И както казва един наш телевизионен водещ – има някаква новина и тази новина е именно, тенденцията на спадане на дяла на сивата икономика, независимо че министър Масларова спомена малко фрапиращи цифри, които едва ли голяма част от нас биха възприели? със скрита икономика клоняща към 30% или над 20%. Това, което в нашите изследвания, така като общ извод излиза, че сивата икономика не можем да кажем, че е тези 11% на база данни на НСИ, но в рамките на 16-18 %, би могло да се говори в момента, че делът на сивата икономика осреднено по всички, така по–голяма част от методиките, по които може да бъде измервана. Вече има някакъв „тренд” в нашите измервания, който е вече приблизително 5 –н тренд на динамиката сивата икономика и тенденцията е пречупена през последните години т.е. до 2004, до 2005 година, тенденцията беше по–скоро обратна и до голяма степен нетрайна с колебания, но в 2006 вече е и 2007, което беше последното изследване показва, че тенденцията има така обратен вече знак положителен към свиване дела на сивата икономика. Сега няма да се спираме, това са дефиниции, които са заложили в нашите изследвания, като неща свързани със сивата

икономика. Слайда, който е следващия – обща оценка на дела на Скритата И в България. Значи тенденцията, казах е, че към свиване т.е. вървене към по–ниски нива на сивата икономика, това показват резултатите от изследването. Сега крайните, естествено, че крайните отговори на респондентите – няма или тя е много висока над 75 %, бихме могли да изключим, но средните стойности се вижда, че това намаление е налице.

Следващият, същото се потвърждава и тогава, когато става въпрос за сивата икономика в рамките на бранша. Няма слайд , който да показва кои са браншовете в случая, кои са браншовете или т.е. секторите, в които така делът е по – голям, но данните показват, че отново са тези сектори , за които стана въпрос т.е. търговия, туризъм и строителният бранш. В нашето изследване ние така акцентираме, не върху всички аспекти на сивата икономика, а акцентът е върху няколко неща. Това са – трудовите отношения, това са скритите обороти, преразпределителните отношения т.е. преразпределението т.е. тук става въпрос за трудови правоотношения. Делът на наетите без договор в съответния бранш също намалява показва слайда. Официалната статистика т.е. данните, които бяха изнесени и от г-н Младенов и от г-жа Масларова и от г-н Христосков се потвърждават и при нашите изследвания, т.е. имаме свиване, скритите клаузи в бранша също, тенденцията също е подобна, въпреки че някъде до 2004 г. това не беше еднозначно, но тогава когато бяха направени промени в законовата уредба, съответно реакциите бяха почти мигновени и резултати в изследването показват, свиване на дела на наетите на договор със скрити клаузи. Въпреки, че към това явление тенденцията е прехвърляне от грубото укриване без договори отношения преминаване към този елемент на мерки.

Вторият, стана въпрос за касовите апарати, значи идеята в случая е, че независимо от негативността на това явление, говорейки с Георги Ганев, все пак тук се наблюдава доста положителен елемент в нарастване дела на фирмите, които издават касови бележки. Въпреки, че в случая има доста голям елемент на тежест на администриране на този процес, тъй като има и случаи, където едва ли би могло да се изисква касови апарати т.е. това е малко преекспониране на самото явление, но тенденцията отново, виждаме и на самия слайд, е към свиване на явлението. По отношение на оборотите, които не се отчитат от отделните фирми тук, както виждаме, също ..... в положителна посока и причината до голяма степен е в това намаляване на данъчно осигурителната тежест през последните години. Споменати бяха някои неща свързани с плоския данък, аз не съм много така привърженик на идеята на плосък данък от гледна точка на факта, че когато кажем плосък данък, това означава, че после трябва да има изравняване както между осигурителни, така и ДДС -та и така и на данъка върху общия доход, така и на корпоративния данък. Т.е. такъв плосък данък няма, тук става въпрос за нещо друго и ако става въпрос за намаления, примерно за следващата стъпка, да приветствам уеднаквяването на ставката по отношение на ДОД. Почти всички говориха, за това което се случи с намаляването на корпоративния данък т.е. в много от случаите става почти безпредметно да недекларирането на печалба, укриването на печалба, така че резултатите са видни. Това е един от секторите, които са доста чувствителни, т.е. външноикономическия сектор по отношение на скритата икономика още в началото на века т.е. 2000 година направихме едно изследване свързано с така нар. „огледална” статистика. И тогава изскочиха онези емблематични 1 млрд., почти 1 млрд. долара, които се укриват т.е. от гледна точка на тази съпоставимост. Това продължава да съществува въпреки, че има изместване доста голяма на картината. Споменаха се нещата свързани с влизането ни вече в ЕС и картината коренно изменена. Един пример, един разговор с участници в бранша и с отсрещната страна т.е. митническата администрация, показва, че явлението се свива и по специфични причини. Примерно случва се така, че почти 50% от т.нар. китайско карго вече не минава през българската митница. Т.е. обмитяването става в Солун, където няма изисквания за минимална стойност на контейнерите, където няма изисквания за веднага плащане на ДДС и влизането на тези стоки в България минава през Солун т.е. достатъчно е , ... казват, че се плаща около 2000 – 3000 долара на контейнер за да могат да бъдат обмитени и ДДС не се плаща веднага т.е.

след като влезе, при продажбата. Така, че може дори да се стигне до 100% до създаване на без работа на митническата администрация по отношение на този тип стоки.

ДДС – то другата парлива тема, тука също има доста специфични обстоятелства, които вероятно и фактори, които ще доведат до продължавашо свиване на това явление, тъй като то става вече не само национален проблем, но и общоевропейски проблем, а и до голяма степен имаме един курioзен факт, че т.нар. ддсари отиват в тези страни, където тепърва прохождат в ДДС – то, значи още от миналата година е това явление, че има изнасяне на ДДС – ки фирми в съседна Сърбия, където нали положението е България 1996 -1995 година, т.е. лесно усвояване на този ресурс.

Значи това данните потвърждават предишните неща, които казах. Ето ги стойностите на самия индекс на скритата икономика: самият индекс у нас т.е. когато го създавахме индекса, става въпрос, че той приема стойности от 0 до 10. като колкото е по – близка до 10, до горната граница, това означава, че явлението т.е. ситуацията е по – негативна като размер. Когато клони към долната граница т.е. към нула това означава, че имаме ниски нива на скритата икономика. Последните изследвания октомври, януари съответно 2005, 2006 година, показват, че имаме свиване на самото явление т.е. оценката за скритата икономика до известна степен е положително в сравнение с предишния период.

В общи линии това са нещата които бих искал да кажа. Сега пречки пред дейността на ....?.... г-н Данев ги спомена тези неща, така, че да не ги повтаряме. Следващите слайдове само показват подобни въпроси и това вече е свързано с методологията на самото изследване. Да оставим време на г-н Ганев и за дискусия.

- Благодаря ви г-н Илиев. Г-н Стамен Тасев ме е помолил от името на българския форум на бизнеса или да прочета няколко числа, които всъщност ни карат да се замислим дали пък наистина се свива сивата икономика. Регистрирани транзакции в брой – над 30 000 лева в банковата система години. Знаете, че над 30 000 лева, когато има теглене кеш, се формират транзакции и се уведомява Бюрото за финансово разузнаване. 2004 година такива транзакции има над 100 хил. броя за 3 млрд. Лева. 2006 вече са 235 хил. броя за 7 млрд. Лева т.е. те за две години са удвоени – транзакции над 30 000 лева в кеш. Информация за размишление.

Предоставям думата на **г-н Георги Ганев**, център за либерални стратегии, програмен директор по икономическите въпроси.

Благодаря много! Аз като последен в предварително обявения списък, съм в позицията всичко, което имах да кажа вече да е казано. И разбира се явявам тук като доста по-малко задълбочено изследвал тази тема, отколкото са колегите от ЦИД в екипа на Петкан. Така, че ще изкажа само няколко неща. С оглед на това да имаме дискусия. А тука много се говори за предприети, нещо направено да речем от администрацията или нещо приета някаква различна ставка и после, че тя е довела до някакъв резултат, това чисто като академичен изследовател за мен, такива твърдения са проблематични и защото причинно – следствените връзки трябва да се доказват, те не могат да се вземат просто като дадени или съществуващи. Това, че дадена ставка е намалила и на следващата година има по – големи приходи от тоя данък не означава, че ставката е причинила това нещо. Това, че да речем, че се е приела административна мярка за регистриране на трудови договори, а следваща година имало повече хора в трудови правоотношения, също не доказва, че имаме причинност. Корелацията във времето не е причинност, така че, когато говорим за мерки, които могат да се предприемат и съответно резултата от тях, трябва много внимателно да изчистваме аргументите си от причинността. Сега, друго нещо което исках да кажа е, че оптималното количество сива икономика не е нула за едно общество. В смисъл, че разходите, които обществото трябва да направи за да свали сива икономика под някакво ниво, стават по-големи, отколкото печалбата за това общество от свалянето на сива икономика под това ниво. В този смисъл и между другото за различни общества, това оптимално ниво на сива икономика е различно. Много изследвания, с които съм се запознавал показват, че примерно в Северна Европа. Значи разделението в Европа, според мен, все повече ще върви не по линията изток – запад, а по линията север – юг. В смисъл, че

ни е сме много по – близки до португалците, отколкото до естонците, вече. Та в Северна Европа оптималните нива на сива икономика и съответно подобна тип дейност са много по – ниски, отколкото в Южна Европа. Ние сме тука Средиземноморски бандюги и съответно да очакваме, че сивата икономика в България ще спадне под едни да речем 10 – 15 %, би било не разумно. Примерно в една Италия, особено така в южните части, около Наполи, около Сицилия, нива от 25 – 30% не са нищо ново. А да не говорим за различни испански региони , да не говорим и за Гърция. Така, че въпрос, който стои е всъщност има ли/не сме ли стигнали някакви нива на сива икономика, под които ще изхарчим повече да намаляваме сива икономика, отколкото ще спечели обществото като цяло. Това е просто като провокация за размисъл. В никакъв случай не искам да предполагам отговор на този въпрос. Моето усещане продължава да бъде, че все още бихме спечели, ако се намали сивия сектор в България, но определено в някакво обозримо бъдеще ще стигнем до момент, в който ще започне да си задаваме въпроса. Същото важи, разбира се и за данъците. Говорихме вече тука, че оптималния данък не е нула в едно общество. Така че и това стои като въпрос.

Още едно нещо, което бих искал да поставя като въпрос е, че сивият сектор, значи има хора, които са в сивия сектор и те са там по някаква причина плюс има хора, които не напускат сивия сектор и не го напускат по някакви причини и тези причини за различни хора, могат да са адски различни т.е. нямаме единна структура т.е. всички там са някакви измамници и мошеници и за това не напускат. Значи определени фирми могат да се в сивия сектор, само защото и преди години са били там и не могат да излязат. Т.е. еднократния разход, който ще им струва излизането, не говорим завинаги плащането на данъци от тука насетне, а еднократния разход, който имат нужда грубо да го кажем да се “избелят” им е забранително висок. Тука една държавна политика може да помогне. Не говоря в никакъв случай за данъчна амнистия, защото това никога, никъде не е помогнало, това просто не е ефективен начин за справяне с проблема. Говорим за ефективен начин за справяне с проблема за административна помощ на тези, които искат да напуснат сивия сектор, за да направят, но други стоят в сивия сектор просто защото техните доставчици стоят там и те няма къде да ходят. Т.е. навързаните вериги с ДДС, ги принуждават да стоят в сивия сектор. Така както много е известен случай с Русия много фирми, които вече искат да напуснат бартерната икономика не могат, защото всички, с които работят са в нея. Та това е друга причина. Трета причина вече, защото искам да лъжа и печеля пари за сметка на всички останали като укривам доходи просто, защото съм мошеник. Това е трета различна причина за не напускане на сивия сектор. Така че би било много добре да, особено от гледна точка на това, че вие сте работодателски организации, да се види, защо, кой е в сивия сектор и защо не напуска. И ще видим, че може да излезе една много шарена картина оттам. И накрая последното нещо, те всичките си тръгнаха разбира се задочно ще вляза в спор, но това и министър Калфин и г-н Й. Христосков – специално за пенсионната система. Защото от гледна точка на пазара на труда и там г-жа Масларова е права, там откъдето тя гледа, в смисъл ъгъла, от който гледа сивата икономика е по–висока, колкото от други ъгли. На пазара на труда е по – висок сива икономика , отколкото добавена стойност. Причината за това е, че това е най, трудът, трудовия договор е най–обложения в тази страна, с огромни ставки. И то трябва да захранва едни разходи, които са, особено пенсионните и в не малка степен ще стават и здравните сива икономика, които са много големи разходи и насочени към много хора, т.е. това е една тясна база данъчна, обложена с огромна ставка, за да захранва много сериозни разходи. Значи цялата данъчна теория казва, че това няма как да не доведе до укриване. В смисъл твърде силен е стимула, твърде голямо както видяхме на графиките, които г-н Велев показва, твърде голямо е конкурентното предимство на този, който послъже точно в този аспект, за да не се изкушат съответните предприемачи. Следователно неминуемо не може да стане избелване на пазара на труда без да се намали тази ставка. И тази ставка на облагането на труда – това включително облагането на дохода на физически лица и особено осигуровки. Трябва да спадне доста под сегашното ниво, което е някъде около над 35%, трябва да спадне, но сега веднага възниква аргумента, ама какво ще стане с дефицита в НОИ. Значи моя отговор на това е, че дефицита в НОИ не се

дължи на осигурителните вноски и на проблеми с тяхното събиране, а се дължи на самата структура на пенсионерството в България. Дължи се на това, че българската пенсионна система през 50 –те години както всички много добре знаем беше декапитализирана, преди това си имаше пенсионен фонд, той беше вкаран в общия бюджет и от там нататък ангажимента за пенсиите нямат осигуровките, а имат общите данъчни приходи. Това продължи до 1999 година без промяна т.е. всеки, който е пенсионер до 1999 година, изобщо е пенсионер до момента, в който започна втория стълб да се захранва изобщо + всички които внасят в момента, но огромната част, от трудовия им стаж е минал при други условия, към тях ангажимент за техните пенсии има общия бюджет. Нямат сега работещите и плащащите своите пенсионни осигуровки, следователно пълно, законно, легитимно и правилно е общите бюджетни приходи, те го наричат субсидия за НОИ, общите бюджетни приходи да покриват пенсиите на тези пенсионери. Пенсионната система, така както е структурирана в момента да заработи за тези хора, които имат поне в два стълба има си собствена пенсионна сметка, когато те започнат да излизат в пенсия.

Г-жа Цветана Янкова – Браншова камара по машиностроене: Благодаря г-н Велев, благодаря, че сме част от тази инициатива за излизане на светло на сивата икономика. Браншова камара по машиностроене съществува повече от 15 години и до миналата година много смело заявявахме, че в машиностроенето сива икономика няма и ако има тя е случайна. Истина е, че 5 в машиностроенето е малък, но това не значи, че е пренебрежим. На първо място от гледна точка на коректните фирми и производители това е една нелоялна конкуренция и тук се каза ние да видим кои са в сивия сектор и кои не са. В Камарата по машиностроене и в тук стоящите работодателски организации са случайни, заблудили се членове от сивия сектор. Болшинството членуващи в работодателски организации и фирми са от т.нар. стоящи винаги на светло фирми или вече събрали силите да излязат на светло. Във фирми, в които има синдикати сивия сектор много трудно вирее. И факта, че се казваше преди малко – да ние искаме неплатените си заплати, неплатените си осигуровки – това не е съвсем сив сектор според мен. Защото те са начислени, дължими, но работодателя по една или друга причина в момента не е в състояние да ги плати. Той ще ги плати със съответните санкции, които тежат върху него. В резултат на получена информация от НОИ за средните осигурителни доходи в първо тримесечие на тази година предстои договаряне на минимални осигурителни прагове в едни по-сериозни маржове за 2008 г. В това направление аз съжалявам, че представителите на Министерство на труда ги няма тук.

Водещ: Благодаря ви г-жо Янкова. Нашата дискусия е в своя край и обръщам внимание на присъстващите, че това е само една от кампаниите за изваждане на сивия сектор на светло. Всички предложения, които не успяхте да ги направите може да ги направите в интернет пространството.